

Natalia Maria Kotrys

Uniwersytet Wrocławski

n.kotrys@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0002-5039-6977>

Półkolonie letnie dla dzieci jako forma wypoczynku w mieście

[Rec. Joanna Sosnowska, *Z dziejów opieki społecznej w Polsce międzywojennej. Półkolonie letnie w Łodzi*. Łódź 2018]

Abstrakt: Przedmiotem recenzji jest publikacja Joanny Sosnowskiej *Z dziejów opieki społecznej w Polsce międzywojennej. Półkolonie letnie w Łodzi*. W książce — na przykładzie półkolonii letnich w Łodzi — przybliżono problematykę opieki społecznej w Polsce międzywojennej.

Słowa kluczowe: opieka społeczna, kolonie, zachorowalność, Łódź

Historyczne ujęcie opieki społecznej w Polsce okresu międzywojennego należy do zagadnień, które nie doczekały się do tej pory wielu publikacji naukowych. Książka Joanny Sosnowskiej uzupełnia te braki¹. Również temat półkolonii — nie tylko w Łodzi, lecz także w innych miastach II Rzeczypospolitej — nie został dotąd w sposób wystarczający omówiony. Pomoc dzieciom przez organizowanie dla nich półkolonii wpisuje się w początkową, kształtującą się dopiero politykę społeczną II Rzeczypospolitej. Tematyka ta w przypadku Łodzi poruszana była jedynie w opracowaniach monograficznych oraz w publikacjach poświęconych opiece społecznej. Można tu wymienić prace Grzegorza Michalskiego i Joanny Sosnowskiej, w których autorzy poruszyli zagadnienie opieki społecznej i przedstawili aspekty związane ściśle z rodziną i jej wsparciem².

¹ J. Sosnowska, *Z dziejów opieki społecznej w Polsce międzywojennej. Półkolonie letnie w Łodzi*, Łódź 2018.

² Można wymienić w tym miejscu m.in.: G. Michalski, *Główne kierunki pomocy łódzkim rodzinom w latach pierwszej wojny światowej w świetle doniesień dziennika „Godzina Polski”*, „Wychowanie w Rodzinie” 2016, t. 14, s. 136—149; J. Sosnowska, *Problemy oświaty, wychowania i opieki nad dzieckiem na łamach „Dziennika Zarządu Miasta Łodzi” (1919—1939)*, w: *Addenda do dzie-*

Zainteresowania badawcze autorki koncentrują się na szeroko pojętej historii społecznej Łodzi. Do tej pory w swych pracach omówiła opiekę nad dziećmi czy kwestie wychowania w Łodzi³. Aktualnie J. Sosnowska jest wykładowcą w Katedrze Historii Wychowania i Pedagogii Wydziału Nauk o Wychowaniu Uniwersytetu Łódzkiego.

Celem książki *Z dziejów opieki społecznej w Polsce międzywojennej. Półkolonie letnie w Łodzi* jest ukazanie opieki społecznej w dwudziestoleciu międzywojennym na przykładzie tytułowego miasta z uwzględnieniem form wypoczynku w mieście. Zwrócono szczególną uwagę na to, kto uczestniczył w półkoloniach oraz jakie były sposoby opieki higieniczno-zdrowotnej i wychowawczej w czasie ich trwania. Monografia ma charakter historyczno-pedagogiczny. Autorka zarysowuje w niej tło: historyczne (działalność instytucji półkolonii), społeczne (wsparcie państwa oraz miasta dla dzieci z biedniejszych warstw społecznych), pedagogiczne (wychowawcze i edukacyjne aspekty półkolonii). Dostrzega zmienną sytuację społeczno-gospodarczą, na którą niebagatelny wpływ miał światowy kryzys gospodarczy z 1929 roku, który odbił się również na funkcjonowaniu instytucji półkolonii.

Pierwszy rozdział recenzowanej publikacji został poświęcony zarysowaniu historii Łodzi w latach 1918—1939. Poruszenie kwestii różnorodności społecznej w mieście, warunków życia, pracy, opieki społecznej i systemu pomocy dzieciom było niezbędne, by czytelnik miał możliwość zagłębienia się w tematy związane z półkoloniami. Zwrócono również uwagę na opiekę nad dziećmi z rodzin robotniczych, których najczęściej dotykała bieda. Jednym z zadań polityki społecznej II Rzeczypospolitej było bowiem wsparcie dzieci i młodzieży. Autorka wyjaśniła, jak duże znaczenie miała pomoc udzielana zarówno przez państwo (w skali makro), jak i miasto (w skali mikro).

W rozdziale drugim omówiono, na jakich zasadach organizowano wypoczynek dzieci w mieście oraz jak on wyglądał. Autorka wymieniła miejsca, w których odbywały się półkolonie (konkretne parki łódzkie). Zasygnalizowała również problem ich ograniczonej liczby. Wśród przyczyn tego stanu rzeczy wskazała: niszczenie parku przez dzieci, ograniczenie dostępu do parku innym mieszkańcom czy kłopoty finansowe miasta. Do tego dochodziły sprawy dość prozaiczne, jak: brak drewna, problemy z dostępem do wody czy kwestie bezpieczeństwa (np. rozbite szkło pozostawiane przez odwiedzających park weekendami stwarzało ryzyko skaleczenia się dzieci). W kontekście niewystarczającej liczby miejsc przeznaczonych na półkolonie autorka wspomniała o postawie lekarzy, którzy apelowali, by tych miejsc

jów oświaty. Z badań nad prasą Drugiej Rzeczypospolitej, red. I. Michalska, G. Michalski, Łódź 2019, s. 225—246.

³ J. Sosnowska, *Działalność socjalna i opiekuńczo-wychowawcza Łódzkiego Chrześcijańskiego Towarzystwa Dobroczynności (1885—1940)*, Łódź 2011; Eadem, *Opieka nad dziećmi w Łodzi w latach I wojny światowej*, Łódź 2017.

wyznaczono więcej, zwłaszcza w częściach miasta zamieszkanym przez ludność ubogą.

Trzeci rozdział poświęcony został uczestnikom półkolonii. Opisano kryteria, jakimi kierowano się przy naborze dzieci (z jakiego środowiska pochodziły; kto je kierował na półkolonie). Rozdział ten jest najistotniejszy dla omawianej problematyki, gdyż dokładnie przeanalizowano w nim wybór nie tylko uczestników, lecz także personelu medycznego zaangażowanego w półkolonie.

Aspekty dotyczące opieki i wychowywania dzieci podczas półkolonii przedstawiono w rozdziale czwartym. Omówiono, jak wyglądały dni spędzane w czasie turnusu, a także problemy, z jakimi borykali się wychowawcy i obsługa półkolonii. Zwrócono też uwagę na praktyki higieniczno-zdrowotne stosowane w trakcie tej formy wypoczynku.

Piąty rozdział uzupełnia informacje zawarte w książce o wiadomości dotyczące zakończenia półkolonii, wizyt oraz przeprowadzanych kontroli, a także wypadków czy kradzieży, do których czasem dochodziło. Poruszenie tych kwestii niewątpliwie uczyniło publikację jeszcze ciekawszą.

Główne źródło do badań omawianego zagadnienia stanowiły akta z Archiwum Państwowego w Łodzi. Ponadto autorka wykorzystała również m.in. materiały z Archiwum Zakładu Etnologii Instytutu Etnologii i Antropologii Kulturowej Uniwersytetu Łódzkiego.

J. Sosnowska zaprezentowała główne założenia opieki społecznej, w tym opieki nad dziećmi. Wskazała obszary życia mieszkańców, w których łódzkie władze wdrożyły systemowe rozwiązania pomocowe wobec dorosłych i dzieci. Na przykładzie półkolonii letnich w Łodzi ukazała sposób organizacji wypoczynku na terenach parków miejskich, źródła jego finansowania, uczestników i personel półkolonii, a także kwestie związane z opieką, wychowaniem oraz edukacją dzieci i młodzieży. Ze względu na tematykę książka może zainteresować zarówno historyków wychowania, pedagogów, socjologów, jak i organizatorów inicjatyw w zakresie opieki nad dziećmi.

Podsumowując, autorka dokonała dogłębnej analizy poruszanego problemu. Omówiła ideę oraz ogólne cele półkolonii organizowanych na terenie Łodzi. Wskazała wady oraz zalety tej formy wypoczynku. Udowodniła, że nawet prozaiczne problemy pojawiające się jednak z dużą częstotliwością stanowiły przeszkodę w zorganizowaniu kolejnych półkolonii bądź kolonii. Badaczka krytycznie odniosła się do instytucji państwowych i miejskich, m.in. Wydziału Opieki Społecznej czy Wydziału Oświaty i Kultury. Zauważyła, jak wiele wysiłku wkładano w rozwój półkolonii w Łodzi, i problemy, przed jakimi stawały władze miasta. Na zakończenie warto dodać, że prosty język i przejrzysty sposób prowadzenia narracji ułatwiają zrozumienie omawianej tematyki. Dokonana przez J. Sosnowską analiza oraz krytyczne podejście do problemu sprawia, że monografia rzetelnie i dogłębnie prezentuje tytułowe zagadnienie.

Bibliografia

- Michalski G., *Główne kierunki pomocy łódzkim rodzinom w latach pierwszej wojny światowej w świetle doniesień dziennika „Godzina Polski”*, „Wychowanie w Rodzinie” 2016, t. 14, s. 136—149.
- Sosnowska J., *Działalność socjalna i opiekuńczo-wychowawcza Łódzkiego Chrześcijańskiego Towarzystwa Dobroczynności (1885—1940)*, Łódź 2011.
- Sosnowska J., *Opieka nad dziećmi w Łodzi w latach I wojny światowej*, Łódź 2017.
- Sosnowska J., *Z dziejów opieki społecznej w Polsce międzywojennej. Półkolonie letnie w Łodzi*, Łódź 2018.
- Sosnowska J., *Problemy oświaty, wychowania i opieki nad dzieckiem na łamach „Dziennika Zarządu Miasta Łodzi” (1919—1939)*, w: *Addenda do dziejów oświaty. Z badań nad prasą Drugiej Rzeczypospolitej*, red. I. Michalska, G. Michalski, Łódź 2019, s. 225—246.

Natalia Maria Kotrys

Summer Semicolonies for Children as a Form of Rest for City Dwellers

[Rev. Joanna Sosnowska, *Z dziejów opieki społecznej w Polsce międzywojennej. Półkolonie letnie w Łodzi*, Łódź 2018]

Summary

The publication *From the History of Social Welfare in Interwar Poland. Summer Semicolonies in Łódź* combines two perspectives: history and pedagogy. Joanna Sosnowska presents in it the main assumptions of social welfare, including childcare, adopted by the Łódź authorities in the interwar period. She based her research on the source material found, among other places, in the State Archives in Łódź and the Archives of the Department of Ethnology of the Institute of Ethnology and Cultural Anthropology of the University of Lodz. On the example of summer semicolonies organized in this city, she discusses the methods of organizing holidays in the city's parks, sources of their funding, as well as participants and staff. The scholar also addresses some general issues related to the care, upbringing and education of children and teenagers. The book may therefore be of interest to historians of education, educators, sociologists, as well as planners and organizers in the area of childcare.

Key words: social care, semicolonies, morbidity, Łódź